

A telep

„Olyan ez, mint a légyfogó”

*Telep: Kisebb (különálló) ideiglenes, illetve sajátos célú vagy helyzetű település.
(Magyar Értelmező Kéziszótár)*

A képviselőház pénzügyi bizottsága ülésén, 1883 novemberében *Pauler Tivadar* igazságügy-miniszter bejelentette, hogy egy „*Sopron vidékén építendő fegyházra*” 500 ezer forintot kér a törvényhozástól, pontosabban: az Országos Rabsegélyző Alapból. A kialakítandó börtön területének az esztendőkkal korábban abbahagyott cukorgyár helyét vélték alkalmasnak a megmaradt létesítmények fölhasználásával. Erről az újságok korabeli számaiban rendszeresen tudósítottak, részletesen ismertetve az 1884 májusában kiírt pályázatot, a várható költségeket, majd azt is, amikor 1886. augusztus 3-án *Fabinyi Teofil* igazságügy-miniszter megsejmelte az elsőként kinevezett igazgató, *Balkay István* kíséretével a fegyházat, a 686 zárka némelyikét. Az első rabokat (12, ebből 3 volt cigány) 1886. október 20-án hozták Székesfehérvárról, és utána folyamatosan érkeztek elítéltek.

A 110 éves múltra visszatekintő intézet történetének jelentős részét (Sóhajok palotája, 1886–1945) feldolgozta *dr. Németh Alajos* katolikus lelkipásztor. Édesapja fegyőrként dolgozott és fia a telepen élve látta, tapasztalta a létező valóságot: „Aranykalitka?” – „Dologház?” – „Nevelőintézet?”, majd fölszentelt papként is figyelemmel kísérhette napi munkája során a rácsok mindkét oldalán élők sorsát.

Az első fegyőri lakásokat a cukorgyárhoz tartozó épületekből alakították át elő-

ször hat családnak, és utána folyamatosan készültek a házak: a századfordulót követően hetven szolgálattevő kapott szoba-konyha-éléskamra beosztású helyisége(ke)t, de az átlagosan 48 nm-en 8-an, 10-en zsúfolódtak. A *Soproni Napló* 1910. október 25-i számában arról adtak hírt, hogy tartván az esetleges ragályos kór kitörésétől és rohamos terjedésétől, 40 lakást kétszobássá alakítanak, néhány házra emeletet húznak, ám fürdőre alkalmas külön részeket, belső vécéket nem terveztek.

„Érdeklődj másoktól...”

A Sopronkőhidai Fegyház és Börtön alkalmazottai közül napjainkban kik, miért élnek az igen sajátos körülmények között (némelyek évtizedek óta)? Sokaknak éppúgy lehet „*keserveink szomorú tanyája*”, mint a falakon belüli téblábolás a foglyok többségének. „*Gettó ez a maga módján...*” – ismételtgeti gyakorta egy ismerősöm, aki gyermek- majd ifjúkorát az ötvenes években készült városi lakótelepen töltötte. (Itt a különböző környezetből toborzott és kiemelt munkáskaderek jutottak tökéletesen azonos nagyságú, beosztású hajlékokhoz, ráadásul ugyanabban az üzemben dolgoztak!) Amikor mostani sorsáról kérdezem, úgy löki odább a válasz lehetőségét, mint aki kora hajnalban, keserű, gyomrot remeg-

tető idegességgel morogja panaszait: „Érdeklődj másoktól...” – és hazaballag a kocsmából, hogy belekotorjon a minduntalan eltömődő lefolyóba. De néhányan ráérnek.

Németh Tibor főtörzsőrmester:

– Hegesztő a szakmám és amikor leszereltem a katonaságtól (1983), keveselltem a fizetést, ezért úgy döntöttem, apám nyomdokaiba lépek. Sopronkőhidán volt fegyőr, én is itt nőttem fel, ismerek mindenkiket, igaz, rólam is kialakult egyfajta vélemény, mármint az, hogy szeretek iszogatni. Éppen ezért helyben nem vettek fel, Győrben kezdtem szakaszvezetőként, de szüleim megbetegedtek, különösen anyám cukorbetegsége súlyosbodott, ezért áthelyeztek ide, és kaptam szolgálati lakást is (1985 okt.), kicsit ugyan, ám a magaméban élhettem. Később átköltöztem a feleségemhez: elvált lévén (előző férje szintén itt dolgozott) maradhatott a kétszobás szolgálatiban.

A környéket és az embereket kölyökkoromtól ismertem, nem jelentett gondot a beilleszkedés, inkább az a baj, hogy ebben a zárt közösségben szinte minden eseményt torzítva adtak hajdan is tovább, most is ez a helyzet, de képtelenség a pletykák ellen védekezni. Régebben megünnepeltük a név-, illetve születésnapokat, keresztelőket, gyakrabban összejártunk, bár a nagy barátkozásoknak lehettek (ma is) „hátulütői”. Amikor a férfi szolgálatban van, a „koma” följárógathat(ott) az asszonyhoz, mígnem kiderül(t) a „sógorság”. Különösen komolyabb balhék még sincsenek ezekből, noha néha elcsattannak pofonok.

(Nehéz lenne megközelítően pontos adatokat összebogarászni arról, hogy az utóbbi három évtizedben hány kőhidai lakos bontóperét mondták ki a bíróságok „hűtlenség” okán. Az viszont tény, hogy

mámorosan vigyorogva emlegetnek nagy kergetéseket, fegyelmekkel is végződő erőpróbákat, a „Nekem is megvolt...” - dicsékvések nyolc napon túl gyógyuló következményeit!)

– Tisztában vagyok azzal, hogy innét nem mehetek el, mert nincs a változtatáshoz alaptőkém. Hiába maszekolok, a pénz – három gyereket nevelünk élettársammal, feleségem időközben meghalt – éppen a megélhetéshez elegendő. Így vannak ezzel mások is, akik legfőképpen a lakásért dolgoznak a börtönben. Újabban sok a fiatal, a nevüket sem tudom jóformán, de ők másfélék, mint a régebbiek. Alig köszönnek, a szolgálat után bezárkóznak, nem keresik a társaságot, örülnek annak, hogy nem kell az anyóست kerülgetniük. Még valamiről nem hallgathatok: pár év óta nem lehet az udvaron hagyni őrizetlenül semmit, ami nincs odabetonozva, lába kél a bicajnak, tűzifának, szerszámnak.

Hogy mi mások véleménye a foglalkozásomról? Jó kérdés! Soha nem tagadom, mit csinállok, és van, aki köp egyet, mások pedig örülnek, hogy nem szégyellem a smasszermunkát, hiszen a zsványokra is vigyáznia kell valakinek. Tíz évvel ezelőtt jobban éreztem magam, mint napjainkban, más volt a fegyelem, jobb a közérzet, összetartottak a szakaszokban lévők, lehettek azok „kintiek”, „bentiek”. Belenyugodtam a megváltoztathatatlanba, talán akkor lennék elégedettebb, ha a mostani fizetésem annyit érne, mint amikor felszereltem...

Lukácsi László zászlós:

– Szakipari technikumban tanultam, letöltöttem a katonaidóm és 1988-tól 1992 augusztusáig a MÁV-nál dolgoztam Sopronban. A börtönben nem ígértek jóval több fizetést, de a szolgálati lakás lehetősége – bár nem mutatták meg, hogyan is néz ki

– kecsgetően hangzott. Bizonyára valakik majd ismertetik, megerősítik a tényeket, miszerint ezeknek a házaknak java részét negyedszázada nem tatarozták kívül, belül is rengeteg a toldozgatás szükségessége. Ha valaki parányit is igényes, muszáj áldoznia az elavult berendezések cseréire. Nem panaszkodom, mégiscsak tető van a fejünk fölött, nem is kérem túl sok bért, és legyünk őszinték: a függetlenségnek is ára van.

Ezt önként vállaltam, örültem is annak, hogy kaptuk, de hiányzik az otthonosság érzése. Amikor civakodást hallok a szomszédból, fölhangosítom a tévét vagy a rádiót, mert az ablakokat képtelenség hangszigetelni. Nem vagyok kíváncsi mások veszekedéseire, különben sem járunk össze senkivel, nincsenek családi találkák, de más, nyilvános rendezvényekben sem bővelkedünk. Még most sem szoktam meg az itteni életet, a telep sajátosságait, hogy akinek nincs kertje, az unatkozik vagy mellékes után futkos, esetleg a közelben fellelhető három italmérőhely valamelyikében kártyázik, tévét néz, beszélget a kollégái-

val, mert Kőhidán mással nem találkozik. Olyan ez az egész, mint a légyfogó. Megragadott minket az olcsó hajlék lehetősége, kézbe kaparintott a szükség is, de kezdetben nagyon kevesen gondolkodnak arra, hogy ez a hely majd meghatározza életünket, jövőnket, lehetőségeinket. Szinte hihetetlen, mégis igaz, hogy hirtelenjében három helybéli ismerősöm telefonszáma jut eszembe. Ha akarunk egymástól valamit, kopogtatunk. Ez a telep szinte egyetlen előnye, a közelség...

Szarka Mihály nyugdíjas főtörzsőrmester:

– Nyomdász a mesterségem, tíz esztendeig dolgoztam a katonaság után ebben a szakmában. Néhány évig sportegyesületben bunyóztam sikeresen, de nehezen éltem, ezért 1978 júniusában Kőhidára jöttem a jócskán több pénzért, és röviddel később lakást is kaptam. A börtönben működő üzemben segéd- majd rendes művezető lettem, négyszer jutalmaztak, ötször fenyítették. Főleg az italozás miatt... na... és 1993. február 15-én kértem a nyugdíjazá-

som. Ha nem fogadom el a fölkínált obsitot, ismét fegyelmet kapok. Nem akartam, hogy kitegyenek a lakásból, de tartottam más következményektől is. Most külön élek a feleségetől és gyerekeimtől, ismét nyomdászként keresem a kenyerem, viszont maradhattam – egyelőre – a szolgálati lakásban. Mindenki ismer a telepen: Szarka Misi, a „Hóglyó”. Láthatnak egészen részegen és betegesen józanul, de tudják azt is, hogy nem megyek ököltre senkivel, inkább nyelek kettőt.

Én nem tekintem „gettónak” ezt a körülbelül száz családnyi közösségnek hajlékot adó néhány utcát. Az emberektől függ, mivé formálják környezetüket. Itt esetleg azért másabbak, mint a civil lakótelepeken, mert a börtönben sok mindent átvesznek a rabok szokásaiból a fegyőrök, főleg a magatartásuk, „stílusuk” alacsony színvonalát. Nem vagyok különb, másabb magam sem, abban is igazodom a többséghez, hogy létszükséglet a lakás, nem tudnék hozzá menni, de leszerelt smasszerként nem érdekelnek a szóbeszéddek, amelyek másoknál gyakorta meghatározói lehetnek az előléptetéseknek, kinevezéseknek. A hírek, persze jelentős torzításokkal, „fölszívárognak” a parancsnokságra, és ott alkalmasint figyelembe vehetik a személyekre vonatkozó véleményalkotásnál, hogy állítólag mennyit kocsmázik, milyen a családi élete, anyagi helyzete. Erről az oldalról nézve mégiscsak gettó, és az illetén összesség mély nyomot hagyhat örökre az itt élőkben, ezt fölösleges tagadniuk...

Aranys Zoltán nevelő:

– Gyógypedagógusként korábban kisebítő-iskolában dolgoztam. Sopronba nőültem és kereken tíz éve, 1986-ban jöttem a börtönbe az akkorinál háromszor magasabb jövedelemért, valamint a szolgálati la-

kásért. A fiatalabbaknak komoly segítség, hogy nem szorulnak albérletre, szülői befogadásra. Jómagam nem érzem, hogy a telep alapvetően megváltoztatná a személyiséget, inkább egy kisebb faluhoz hasonlítanám, ahol mindig ugyanazokkal találkozni az utcán, a boltban, a kocsmában. *(A településeken kialakult hagyományokról, a „jötmენტekkel” szembeni bizalmatlanságról nem esett szó!)*

Akinek itt más igénye van, az bemegy Sopronba, elutazik Fertőrákosra, hiszen a távolságot tekintve ez egy város külterülete.

Hogy vannak-e társaságok? Szellemi, baráti közösségek valószínűleg léteznek, kiket miféle igények hoznak össze alkalmasszerűen vagy rendszeresen, mint általában másutt is. A megélhetés gondjait említve, számításaim szerint havonta százezer forintba lenne szükség(ünk) ahhoz, hogy két gyerekkel tűrhetően éljünk. A lakás ugyan olcsó, az összes rezsiköltség körülbelül tízezer forint, de mi a kívánt összegnek a kétharmadával rendelkezünk (kb. 60 ezer forint a jövedelmünk), és a maradékból nehéz takarékoskodni. A gondok is ebben gyökereznek számos helyen, mert ahol nincs erős családi (szülői) háttér és hiányoznak a korábban kialakult baráti, szakmai kapcsolatok, nehezebben illeszkednek a közösségbe, és nyíltan vagy titokban a pohár jelent kapaszkodót.

Hivatásszerűen foglalkozom az alkoholizmusal, látom azt, hogyan lesznek az úgynevezett szociális ivókból szenvedélybeteg. Tagadhatatlan, hogy ez itt jobban szembeötlő, mint a lakótelepek bérházai-ban, másként is ítélik meg a szeszfogyasztás gyakoriságát, mennyiségét, olykor következményei lehetnek a „szemelőlétlőségnek”, mert nem lehet mindegy: kire mi-

képpen lehet számítani a szolgálatban. Arról fogalmam sincs, hogy mióta szokás az általános tegeződés, de egyfajta távolságtartás szolgálat közben mindenképpen van a tiszthelyettesek és (fő)tisztek között. Ugyanakkor a közvetlenséget nem tekintem afféle „csendőrpertunak”, hiszen a telep lakói között nincs merev elkülönülés, alá- és fölrendeltség, kötelező szalutálás, bár az előfordulhat, hogy „nem veszik észre” a másikat.

Kocsmazajban

(A szociográfus legizgalmasabb feladata, hogy a hétköznapi tapasztalatairól tárgyilagos véleményt formáljon. Hovatóvább nagy kaland azt vizsgálgatni: a gyakori találkozások idején – ismételve – elhangzottak fedik-e a valóságot, netán arra fontosabb figyelni, hogy hol, mikor, milyen társadalmi csoporthoz tartozók beszélnek őszintébben. A kőhidai börtönhöz tartozó italmérő törzsvendégei között nincs lényeges osztálykülönbség, az eltérő rendfokozat, beosztás érvényét veszti az ajtón belül, vagy – tavasztól őszig – a kertben, melynek majdnem mértani közepén egy jókora zászlót lengető hölgy szobra vigyázza az iszogatókat. A talapzatba vésett dátum: 1945–1960 a boldog-ákos időkre emlékeztet, de a régi fegyőröket és leszármazottaitkat arra is, hogy a fűzős cipős, térden felüli szoknyás modellt a börtönben dolgozott. Szívósné bronzba öntött mása előtt évtizedekig kisdobosokat, úttörőket avattak, állami ünnepségeket tartottak, míg mostanság semmi zenebona, legföljebb a szünnyogok, darazsak kergetőznek körülötte. Válotoznak az idők. Az egyik asztalnál, már túl a harmadik körön, arról érdeklődöm, hogy kinek volt először autója a telepen.)

– A hatvanas évek derekán az orvosnak, akit később lapátra tettek. A fegyőrök közül viszont Balassa Gyula főtörzsrőmester vett egy Wartburgot, de neki is menni kellett, mert – állítólag – ezzel fuvarozta a nagyidősen szabaduló, tehát fizetőképes rabokat a városba, az állomásra. *(Szinte hihetetlen, hogy a körülbelül 25 esztendeje történtek földidézésekor mennyire pontosan működik némelyek emlékezete. Nem akadnak túl- vagy alulbecslők, kozmetikázgatók, egyikük sem akar túlozni. A tudományos szakdolgozatokban annyiféleképpen elemzett klikkszellem miérettjeinek magyarázata az idegen társaságában is azt dokumentálja, amiről Horatius úgy vélekedett: „Multa et opportuna dicere non eiusdem” – Más az okos szó, és más az üres fecsegés.)*

A negyedik körnél tartva eszébe jut valakinek, hogy a hatvanas évek végéig egy tévé volt az egész telepen, a kultúrteremben. Amikor A Tenkes kapitányát, vagy más jó filmeket, sportközvetítést sugároztak, a gyerekek és felnőttek együtt szaladtak, esténként közösen nézték a műsorokat. Elsőként Huszti József őrnagy vett készüléket, majd mind többen. Ez is szétzilálta a társasági összejöveleteket. A századforduló idején még gyérebb lehetőségek voltak a szórakozásra. Részben azért, mert a közalkalmazottak közül ők keresték (kapták) a legkevesebbet és általában reggel ötkor kezdődött a szolgálat. Pihenő-, illetve szabadidejükben a szorgalmasabbaknak bőven akadt tennivalójuk a ház körül, a bérelt földön, megcáfolva ezzel azt a mendemondát: „Fegyőrnek azok mennek, akik nem szeretnek dolgozni!”

A telep most még látható fáit, bokrait, játszóterét, sportlétesítményeit társadalmi munkában készítették egykoron, igaz, hogy az 1982-ig helyben lakó parancsnok-

helyettes, Németh Gyula komolyan szorgalmazta és támogatta az önkéntes ténykedéseket.

Rátkovics János zászlós:

A hetvenes évek végén kerültem ide és polgári alkalmazottként kezdtem, a szabálysértők munkáltatója voltam. Ragyogó baráti közösségek formálódtak a telepen, tizenegy focicsapat működött, kedvünkre teniszezhattunk, de várakozni kellett a helyre, mert annyian jelentkeztünk. Nem kényszerültünk mellék munkákra, mint mostanában, pihenhettünk, létszámgond nem létezett és az sem, hogy csak a lakás tartotta itt a smasszert. A zsványok is fegyelmesebben viselkedtek, hiszen a visszaesőknek szabadulás után még jött az öt évnyi helybenjárás, ám ha ebből két esztendőn át rendesen viselkedtek, elengedték a többi büntetést. A felügyelők örömmel dolgoztak velük, mert az okosabbja meghunyászkodott, nem akart fegyelmi lapot. Közreműködésükkel parkosítottunk, lomtalanítottunk, akkoriban szemetet nem lehetett látni a környéken.

Félreértés ne essék: szerintem a telepi családok közül az önkéntes munkákra jelentkezők többsége nem érezte „kommunista műszaknak, szombatnak”, hogy jöttek ásni, betonozni, és a politika, a párt sem parancsolta érezhetően a közösségi szellem erősítését. A háttérben esetleg lehettek ilyen szándékok, de pénz mindig akadt a tervek kivitelezéséhez, ragaszkodtak a fegyelemhez, amit éreztek is az elítéltek. Most viszont úgy látom, hogy 15-20 esztendőnyi szolgálat után az örök is éppúgy elhülyülnek, mint a nagyidős rabok! Idegebbek vagyunk mindahányan és a telepen élők közül senki nem az, mint aki korábban volt. Erőteljesen észlelhető a zaklatottság, szétzilálódtak a baráti közösségek, szolgálá-

lat után szaladnak a maszekolási lehetőségek után, nem marad idő pihenni, kikapcsolódni, és szinte csak aludni jönnek a lakásba. Kényszerből maradnak itt, ezért valóban gettósodik a telep, ennek pedig beláthatatlan következményei lesznek rövidesen.

Kovács László törzsrőrmester:

– Engem gyakorta „kezelnek” csodabogárként a riporterek, mert a nagyapám és az apám is fegyőr volt Kőhidán. Komoly érdekesség a harmadik generáció, de megvallom őszintén, engem soha nem érdekelt az egész. Borász szakmát szereztem, majd a katonai szolgálatom letöltése után is pincészetben dolgoztam jó ideig. A lakás lehetősége hozott a börtönhöz öt éve (1991) és az akkor még magasabb fizetés. Megnősültem, külön akartam élni a szülőktől, ismerem az albréteskedések borzalmait, jobbnak véltem beöltözni. A telepen élők magatartásával nem foglalkozom, az asszonytól tudok mindent, bár zavarnak a pletykák, mert nehezen ellenőrizhető a szövegek hitelessége, igaz, olykor lehet észlelni komolyabb csetepatékat.

Még fiatal vagyok, töprengek a kitorési lehetőségeken, hiszen látom azokat, akik 20-25 éve nyüstölődnek a szolgálatban és itt rekednek talán örökre. Figyelem a másutt építkezésbe kezdettek küzdelmeit is: felvették az óriási bankkölcsönt, minden szabadidejükben a házon dolgoznak, ezért mellékesük sincs, kínlódnak a törlesztés fizetésével, és képtelenek támogatni gyerekeiket, mert cserépre, téglára, felszerelésekre megy a maradék pénz. Persze a telepen sem lényegesen olcsóbb a helyzet, hiszen a lakásokban nincs központi fűtés (most elkészült a gázvezeték, de a bekötése méregdrága): olaj- vagy fatüzeléses a kályha, a kazán, a vízmelegítő, megvete-

medtek az ajtók-ablakok. Ha jobbítani szeretne valaki, saját zsebből fedezi a költségeket, annak kockázatával, hogy az esetleges következő lakó nem térít ebből vissza semmit, sőt, ha azt kéri, mindent vissza kell állítani az eredeti állapotába.

A nem éppen paradicsomi állapotokhoz tartozik az is, hogy a szórakozási lehetőség nulla. Aki erre vágyódik, a buszra ülve mehet Sopronba (autóval nem tanácsos inni menni), és nézheti az órát, mikor indul vissza este 11 tájban az utolsó járat. Évente van két-három bál, hetente egyszer, csütörtökön lehet asztaliteniszezni, amúgy marad a telepi kocsmá este kilencig, utána az is bezár. Jórészt ezzel magyarázható az is, hogy a kamaszok fölös energiáikat a játszótér hintáinak összetördelésével vezetik le, és hiába szólnak rájuk az asszonyok. Az apjuknak sincs idejük, erejük, türelmük fegyelmezni őket, hiszen látástól vakulásig maszekolnak, hogy legalább a mostani életszínvonalat megőrizték. Az előbbre lépés, vagy a kitörés lehetősége az én korosztályomnál, a fiatal házasoknál, az egy-két gyermeket nevelő harmincéveseknél szinte semmi.

Kötődés nélkül?

„Ez az én bajom, hogy megváltozott a Felséges jóindulata.” (Zsoltárok Könyve, 77. r., 11. v.)

A kutatókat, politikusokat régóta foglalkoztatja az egyének és csoportok közötti viszony(ok) hatása a közösségi életre, magatartásra, hogy milyen ereje van az egymásrautaltságnak. Marxista szempontból elsődlegesen a lét és tudat kapcsolódását (aszimmetriáját), hasonlóvá tételét, beolvasztásra törekvését elemezték évtizedeken át, legfőképpen azt vizsgálva, hogy mi-

féle szerepük van – lehet?! – mindezeknek a termelésben. A hovatartozási élmény persze nem szűkíthető csupán erre a körre, hiszen a nemi, foglalkozási, életkori azonosságok, eltérések is befolyásol(hat)ják: hogyan élük meg ugyanazt, de amikor egy jelenséget sajátos megvilágításban nézegetünk, kevesebb elfogultsággal véleményezhető a jó és rossz, a szép és jó, a hit és az elgyámoltalanodás.

A Sopronkőhidai Fegyház és Börtön őrszemélyzete az intézmény megalakulásától napjainkig, úgymond, a „cseléd sorból” szerelt föl. Mostanában is főleg olyan környezetből jönnek, ahonnan nem számíthatnak komolyabb anyagi támogatásra. Újabban legföljebb a szakmunkás-bizonyítvány, esetleg gimnáziumi érettségi, technikus végzettség ad némi lehetőséget alkalmasint a helycserére, a feleségek között is akadnak iskolázottabbak, de mind kevesebb a munkahely-lehetőség, és idén nyártól a nők sem mehetnek szülés után gyesre, gyedre. A börtönben is szűkültek a polgári alkalmazottak létszámkeretei, asszonyokat harmincéves kor alatt nem is alkalmaznak szívesen, éppen a gyerekek tanítása, nevelése, betegeskedése miatt; gyakrabban maradnak otthon táppénzen hetekig, hónapokig.

A beszélgetések során óhatatlanul is észrevevődik a politikamentesség, senki nem emlígeti, hogy korábban volt-e párttag, munkásőr, KISZ-vezető, szakszervezeti bizalmi, de iszogatás közben azt fölemletik, ha társuk netán vonalasan szövegel. Nemzeti érzéseik erősek, akárcsak a fajti előítéletek; ebben a környezetben mély gyökerei vannak a diszkriminációnak, a megkülönböztető véleményeknek, de ezt talán el is várják egymástól, mert a szolgálatban csak így remélhetnek a feszült hely-

zetben segítséget, támogatást. Ebben például a telepiek a végletekig összetartanak, ritkán jut a parancsnokság tudomására, hogy valaki odacsapott a zsványának, mert azért társuk fegyelmet kaphat, elbocsáthatják, és ezzel nehéz helyzetbe sodorhatják az illetőt családotul. Akkor előbb-utóbb menni kell a lakásból is.

Várkonyi Géza volt nevelő:

– Esztergályos végzettséggel, SZET-esként kerültem a katonai főiskolára, a repülősofőknél végeztem és tisztként szolgáltam néhány esztendeig. A nyolcvanas évek végén, amikor emlegetni kezdték a létszámleépítést, hirdetésre jelentkeztem Kőhidára. Nem azonnal, csak 1992-ben kaptam lakást (most három gyerekem van), és az ellenem indított fegyelmi eljárás kezdetekor (1994 tavaszán) százados voltam. Az okokat ne feszegezzük, a lényeg, hogy leszereltem, nincs rendfokozatom, és jóhiszemű jogcím nélkülüként tartózkodunk az 52 négyzetméternyi, málladozó vakolatú lakásban, de olykor éreztetik velem, hogy örülhetnek az engedékenységnem.

Mint egykori nevelő, pontosan ismerem a vamzerkodás lényegét, nekem is dolgoztak besúgók, bár ugyanezek másoknak

is tégláskodtak a börtönön belül, és ha a parancsnokok közül némelyek azt akarják, akármelyik beosztottat megbuktathatják. A telepen is szinte valamennyi ablak, különösen az idősebbeké, éjjel-nappal működő kamera, és mert az itt élők valahányan tartanak a mőszerolástól, nincs összetartás. Esetleg az módosítana a jelenlegi helyzetben, ha eladnák a lakásokat a benne lakóknak: a tulajdonosokat kevésbé lehetne azal sakkban tartani, hogy idő előtti leszerel(tet)ésük után kilakoltatják őket. Most sokan remegnek a vélt vagy valódinak minősített szabálysértéseket követő fegyelmiaktól, ezért szabadidejükben is kerülnek a társaságot. Bezárkóznak és félelmeik foglyai lesznek.

(A kuglipálya környékét ezen a nyáron belepte a fű, még pontosabban: elgazosodott a korábban zsúfolásig forgalmas ráfutó pereme. Hétféteken nincsenek tucattjával tekézők, sörökbe fogadva gurítgatók, önfeledten játszadozók. A múlt és jelen különbségeit ismerők szerint a tömeges távollémaradás nem magyarázható csupán azal, hogy az ország eme részén az átlagosnál jócskán gyakrabban esett az eső.)

Hajnal László Gábor